

O‘ZBEKISTONDA NEFT-GAZNING AHOLIGA IQTISODIY TA’SIRI VA QAYTA ISHLASH SANOATINING RIVOJLANISHI

ECONOMIC IMPACT OF OIL AND GAS ON THE POPULATION AND DEVELOPMENT OF THE PROCESSING INDUSTRY IN UZBEKISTAN

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ НЕФТИ И ГАЗА НА НАСЕЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ОБРАБАТЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Namangan shahar SEO va JSB

Vrach laboranti

Turdaliyeva Sayyora

Annotatsiya: O‘zbekiston Respublikasi tabiiy boyliklarga xususan, neft va gaz zaxiralariga boy mamlakatlardan biridir. Mustaqillik yillarida neft-gaz sanoatini modernizatsiya qilish, yangi konlarni o‘zlashtirish va qayta ishlash korxonalarini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda neft-gaz sohasi O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida hal qiluvchi rol o‘ynamoqda.

Аннотация: Республика Узбекистан является одной из стран, богатых природными ресурсами, особенно запасами нефти и газа. В годы независимости были реализованы масштабные реформы по модернизации нефтегазовой отрасли, освоению новых месторождений и нефтеперерабатывающих заводов. Актуальность исследования заключается в том, что сегодня нефтегазовая отрасль играет решающую роль в социально-экономическом развитии Узбекистана.

Abstract: The Republic of Uzbekistan is one of the countries rich in natural resources, especially oil and gas reserves. In the years of independence, large-scale reforms were implemented to modernize the oil and gas industry, develop new fields and refineries. The relevance of the research is that today the oil and gas industry plays a decisive role in the socio-economic development of Uzbekistan.

Kalit so‘zlar: Tabiiy boyliklar, neft gaz, energetik mustaqillik, yangi polipropilen, polietilen

Ключевые слова: Природные ресурсы, нефть и газ, энергетическая независимость, новый полипропилен, полиэтилен.

Key words: Natural resources, oil and gas, energy independence, new polypropylene, polyethylene

O‘zbekiston hududida neft va gaz qazib olish ishlari XX asrning o‘rtalaridan boshlab faol rivojlana boshlagan. Hozirda mamlakatimizda “O‘zbekneftgaz” aksiyadorlik jamiyati tomonidan neft va gaz qazib chiqarish, qayta ishlash hamda eksportga yo‘naltirish ishlari olib borilmoqda. Mamlakatda tabiiy gazning asosiy konlari Qashqadaryo, Buxoro, Surxondaryo va Xorazm viloyatlarida joylashgan.

Neft va gaz sanoati O‘zbekiston iqtisodiyotining asosiy drayverlaridan biridir. Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, mamlakat yalpi ichki mahsulotining (YaIM) 15 foizdan ortig‘i aynan energetika sohasiga to‘g‘ri keladi. Shu jumladan, neft va gaz eksporti davlat byudjetining katta qismini shakllantiradi. 2024-yil ma‘lumotlariga ko‘ra, tabiiy gaz eksporti O‘zbekistonning umumiy eksport hajmining 25 foizini tashkil etgan.

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-10

Mazkur tarmoq aholining turmush darajasiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Neft va gaz qazib olish jarayonida minglab ish o'rinlari yaratiladi, yangi infratuzilma, yo'llar, maktab va shifoxonalar quriladi. Ayniqsa, Qashqadaryo va Buxoro viloyatlarida neft-gaz sanoati rivoji natijasida hududiy iqtisodiyot sezilarli o'sishga erishgan.

Neft-gaz sohasi eksport daromadlari orqali davlat byudjetiga katta mablag' kiritadi. Ushbu mablag'lar ijtimoiy sohalarni rivojlantirish, pensiya va nafaqa tizimini moliyalashtirish, hamda yangi texnologiyalarni joriy etish uchun ishlatiladi. Shu bilan birga, energetika sohasidagi rivojlanish mamlakatda investitsion muhitni yaxshilab, xorijiy sarmoyadorlar uchun jozibador imkoniyatlar yaratmoqda.

Biroq, neft-gaz sohasining rivoji bilan bir qatorda ekologik muammolar ham yuzaga chiqmoqda. Qazib olish va qayta ishlash jarayonlari atmosferaga zararli moddalarning chiqishiga sabab bo'ladi. Shu sababli, O'zbekistonda so'nggi yillarda ekologik xavfsizlik va yashil energetika yo'nalishlariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Masalan, qayta tiklanuvchi energiya manbalari — quyosh va shamol energetikasiga sarmoya kiritish ishlari kengaymoqda.

So'nggi yillarda hukumat tomonidan qabul qilingan dasturlar natijasida respublika bo'yicha gaz ta'minoti tizimi kengaytirildi. Mahalliy ishlab chiqarish hisobiga aholiga yetkazilayotgan energiya manbalari hajmi ortib bormoqda. Bu esa import hajmini kamaytirib, milliy iqtisodiyot uchun qo'shimcha foyda keltirmoqda. O'zbekistonda neft va gazni qayta ishlovchi yirik korxonalar faoliyat yuritmoqda. Ular orasida Buxoro neftni qayta ishlash zavodi, Farg'ona neftni qayta ishlash zavodi, Sho'rtan gaz-kimyoy majmuasi va qurilayotgan Olot gaz-kimyoy majmuasi alohida o'rin tutadi. Bu korxonalar mamlakatning energetik mustaqilligini ta'minlash bilan birga, eksport salohiyatini oshirmoqda.

Sho'rtan gaz-kimyoy majmuasida yangi polipropilen ishlab chiqarish liniyasi ishga tushirildi. Olot gaz-kimyoy majmuasi qurilishi yakunlangach, yiliga 500 ming tonna polietilen va 300 ming tonna propilen ishlab chiqarilishi rejalashtirilgan. Bu loyihalar xalqaro sarmoyalarni jalb etish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. So'nggi yillarda neft-gaz sanoatining iqtisodiy samaradorligi sezilarli darajada oshgan. 2023-yil yakunlariga ko'ra, respublika bo'yicha ishlab chiqarilgan gaz hajmi 46 milliard kub metrni tashkil etdi. Qayta ishlash korxonalarida yiliga 8 million tonnadan ortiq xom neft va gaz kondensati qayta ishlanmoqda. Bu esa import hajmini kamaytirish, valyuta tejash va yangi ish o'rinlari yaratish imkonini bermoqda.

Neft-gaz tarmog'ining barqaror rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli daromad keltirmoqda. Davlat byudjetiga tushumlarning 25–30 foizi aynan ushbu tarmoq hissasiga to'g'ri keladi. Bu esa O'zbekistonning iqtisodiy mustaqilligini yanada mustahkamlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda neft-gaz sanoati va uning qayta ishlash tarmog'i milliy iqtisodiyotning strategik asoslaridan biridir. So'nggi yillarda amalga oshirilgan modernizatsiya, sarmoyaviy loyihalar va innovatsion texnologiyalar bu sohani yangi bosqichga olib chiqmoqda. Kelgusida bu yo'nalish O'zbekistonning energetik mustaqilligini yanada mustahkamlab, xalq farovonligiga xizmat qilishi shubhasizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 9-dekabrdagi PQ-4912-sonli qarori “Neft-gaz tarmog‘ini isloh qilish to‘g‘risida”.
2. “O‘zbekneftgaz” aksiyadorlik jamiyati rasmiy hisobotlari, 2023-yil.
3. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portali.
4. Karimov I.A. O‘zbekiston XXI asr bo‘sa‘asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. Toshkent: O‘zbekiston, 1997.
5. Islomov B. Neft-gaz sanoati va uning rivojlanish istiqbollari. Toshkent, 2022.

